ऽस्तु" ताण्ड्य०ब्रा० १।८।२स्था०। प्र+अञ्च-घञर्थे भावे घञ्। २प्रकृष्टगमने प्राचैःशब्दे स०भाष्ये दृश्यम्।

प्राचिका स्त्री प्राचिनोति मधु प्र+आ+चि-ड स्वार्थे कापि अत इत्त्वम्। वनमक्षिकायाम् अमरः।

प्राचिन्वत् पु० राजभेदे "जनमेजयः खल्वनन्तां नामोपयेमे माधवीं तस्यामस्य जज्ञे प्राचिन्वान्नाम। यः प्राचीं दिशं जिगाय यावत् सूर्योदयात् ततस्तस्य प्राचिन्वत्त्वम्" भा० आ० ६५ अ०।

प्राचीन त्रि० प्राक्+भवार्थे ख। १पूर्वदिग्देशादौ भवे। २वनतिक्तायाम् (आकनादि) अमरः ३राजायाञ्च स्त्री शब्दच० टाप्।

प्राचीनगर्भ पु० ऋषिभेदे भा०शा० ३५१अ०।

प्राचीनपनस पु० नित्यकर्म०। बिल्वे त्रिका०।

प्राचीनबर्हिस् पु०। १इन्द्रे २नृपभेदे च हेमच०। "अत्रि-वंशे समुत्पन्नो ब्रह्मयोनिः सनातनः। प्राचीनबर्हिर्भगवां-स्तस्मात् प्रचेतसो दश" भा०शा० २०८अ०। "प्राचीनबर्हि-र्भगवान् महानासीत् प्रजापतिः। हविर्धानात् द्विज-श्रेष्ठ! येन संवर्द्धिताः प्रजाः। प्राचीनाग्राः कुशास्तस्य पृथिव्यां विश्रुता मुने!। प्राचीनबर्हिर्भगवान् ख्यातो भुवि महाबलः" अग्निपु० उक्ते ३हविर्धान्नः पुत्रे भा० अनु० १४७ अ०।

प्राचीनयोग पु० प्राचीनो योगोऽस्य। ऋषिभेदे तस्य गो-त्रापत्यं गर्गा०यञ्। प्राचीनयोग्य तद्गोत्रापत्ये पुंस्त्री०

प्राचीनयोगिनीपुत्र यजुर्वेदवंश्यस्ये ऋषिभेदे शत०ब्रा० १४।९।४।३२।

प्राचीनामलक न० नित्यकर्म०। पानीयामलके अमरः।

प्राचीनावीत न० "सव्यं बाहुं समुद्धृत्य दक्षिणे तु द्वि-जातयः!। प्राचीनावीतमित्युक्तं पैत्र्ये कर्मणि योज-येत्" इत्युक्ते श्राद्धादौ कर्त्तव्ये वामकरे बहिष्कृते सति दक्षिणस्कन्धार्पिते यज्ञसूत्रादौ।

प्राचीनावीतिन् पु० प्राचीनावीतमस्त्यस्य इनि। तद्युते "उद्धृते दक्षिणे पाणावुपवीत्युच्यते द्विजः। सव्ये प्रा-चीनावीती निवीती कण्ठसज्जने" मनुः। गोभिलः "दक्षिणं बाहुमुद्धृत्य शिरोऽवधाय सव्येऽंसे प्रतिष्ठापयति दक्षिणं कक्षमवलम्बं भवति एवं यज्ञोपवीती भवति। सव्यं बाहुमुद्धृत्य शिरोऽवधाय दक्षिणेंऽसे प्रतिष्ठापयति सव्यं कक्षमवलम्बनं भवत्येवं प्राचीनावीती भवति"।

प्राचीपति पु० ६त०। इन्द्रे त्रिका०।

प्राचीर न० प्राचीयते प्र+आ-चि-क्रन् दीर्घश्च। सर्वतो वेष्टनाकारे इष्टकादिनिर्मिते आवरणे (पाँचिर) अमरः अस्य मुख्यं तन्मानादि च युक्तिकल्पतरावुक्तं यथा "गजैरभेद्यामनुजैरलङ्घ्याः प्राचीरखण्डा नृपतेर्भवन्ति। राजदण्डोन्नताः सर्वे प्राचीराः पृथिवीभुजः। विंश-तिस्ते तु पश्चाच्च पार्श्वयोः पञ्च पञ्च च। पश्चात् पञ्च च विज्ञेयाः प्राचीराः पृथिवीभुजः। सर्वप्रान्ते त्वाव-रणो नाम प्राचीर उच्यते। प्रतिप्राकारसंस्थानं द्वारं नाभिमुखस्थितम्"। "राजच्छत्रान्तरे पञ्च राजद्वारे महीपतेः। राजदण्डत्रये सार्द्धे जयद्वारे प्रति-ष्ठिताः। अद्वारे राजदण्डार्द्धे प्राचीराः पृथिवीपतेः। एवं व्यवस्थिते स्थाने मध्यमे तद्धि तिष्ठति। राजच्छत्र-द्वयं सार्द्धमायामे जयवस्तुनि। परिखाहे पञ्च राज-दण्डांस्तिष्ठन्ति मध्यतः। राजपट्टाभिधानेन स्थानमेत-च्चिगद्यते। अस्मिन् नृदृहं नृपः कृत्वा सुचिरं सुखमश्नुते"

प्राचेतस पु० प्रचेतस्+अपत्यादौ अण्। १वाल्मीकिमुनौ २प्राचीनबर्हिषो नृपस्य पुत्रे ३वरुणस्य पुत्रे च।

प्राचैस् न० प्र+आ+चि-बा०डैसि। प्राचीने ऋ०१।८३।२भा-ष्यम्। तत्र च पक्षान्तरे प्राचैरित्यत्र प्राचशब्दस्तृती-याबहुवचनान्त इत्युक्ता प्राचैः प्राञ्चैरित्युक्तम्।

प्राच्य त्रि० प्राचि भवः यत्। १शरावत्या नद्याः प्रागदक्षिणे देशे अमरः। प्राच्यां दिशि प्राचि देशे काले वा २भवे त्रि०। "प्राच्यैर्होलका कर्त्तव्या" दायभा०।

प्राच्यवाट न० प्राच्यो वाटो यस्य। प्रागदेशस्थे दशकुमा०।

प्राच्यवृत्ति स्त्री "पूर्वेण युतोऽथ पञ्चमः प्राच्यवृत्तिरुदितेह युग्मयोः" इ०र०उक्ते १छन्दोभेदे। कर्म०। २प्राचीनायां वृत्तौ स्त्री ब०स०। ३तथाविधवृत्तियुते त्रि०।

प्राच्यसप्तसम त्रि० सप्त समाः प्रमाणमस्य मात्रच् तस्य द्विगु-त्वात् लुक् कर्म०। प्राचीने सप्तसमे "द्विगो प्रमाणे" पा० तस्य प्रकृतिस्वरः।

प्राच्यायन पुंस्त्री० प्राच्यस्य गोत्रापत्यम् अश्वा० फञ्। प्राच्यस्य गोत्रापत्ये। [प्राड्विवेकः।

प्राच्छ् त्रि० पृच्छति प्रच्छ-क्विप् निपा० दीर्घश्च। जिज्ञासके

प्राजक पु० प्र+अज-ण्वुल् वीभावाभावः। सारथौ "यत्राप वर्त्तते युग्यं वैगुण्यात् प्राजकस्य च" मनुः।

प्राजन न०प्र+अज-करणे ल्युट् व्यभावः। तोदने पश्वादिचाल-नदण्डे (पाचनी) अमरः। [प्राजयाज्ञ्य प्रजया कृत्वा वा।

प्राजया अव्य० प्राजनक्रियायाम् सामा० वा गतिसंज्ञा।